

Vooruitboeren in Voorst

GESPREKKEN MET BOEREN AAN DE KEUKENTAFEL, MEI 2023

Volledig rapport, digitaal beschikbaar op www.vorst.nl/keukentafelgesprekken

Inhoud

1. Inleiding	3
• Achtergrond project.....	3
• Over dit verslag	3
• Over de gesprekken	4
• Gemis vervolgtraject	4
• Hoe kwamen afspraken tot stand?	5
• Deelname	5
2. Feitelijke informatie vanuit de KTG's	6
3. Bedrijfsmatige en sociale vraagstukken	9
4. De stand van zaken bij de boeren	12
5. Hoe ervaren de deelnemers de rol van de overheid?	13
• Landelijk en provincie	13
• De rol van de gemeente	16
• De rol van de gemeente meer inhoudelijk	17
6. Aanbevelingen	19
• Aanbevelingen richting gemeente	19
• Aanbevelingen richting boeren	20
• Algemeen	21
7. Waardering project	21
8. Colofon	23

1. Inleiding

Achtergrond project

De gemeente Voorst heeft het initiatief genomen voor dit project. De provincie Gelderland is betrokken in de klankbordgroep en als medefinancier. De gemeente Voorst formuleerde de reden voor dit project als volgt: *De landbouwsector staat voor grote uitdagingen. Wordt het voor boeren innoveren, extensiveren, verplaatsen of stoppen? Daarom wil de gemeente Voorst graag in gesprek komen met de agrarische bedrijven. Een open, anoniem gesprek met een agrarische coach, waarbij de boer het onderwerp bepaalt. De gemeente Voorst wil meedenken met de individuele boer, en aan het werk gaan met de oogst van de keukentafelgesprekken. De komende tijd gaan we hiervoor ondernemers benaderen, schriftelijk en telefonisch.*

Voor de uitvoering van het project is bewust gekozen voor het inhuren van een vijftal onafhankelijk agrarisch coaches. Zij zijn gespecialiseerd in dit werk en door hun professionaliteit garanderen zij de onafhankelijkheid en vertrouwelijkheid van de gesprekken.

Alle informatie uit de gesprekken wordt uitsluitend geanonimiseerd weergegeven, zoals ook in dit verslag te zien is.

Over dit verslag

Dit verslag gaat over de resultaten van het project. Concrete en praktische informatie, geanonimiseerd. Daarnaast geeft het een beeld van de problemen en knelpunten. Dat is vaak persoonlijker. Ook in hoe mensen dat formuleren. In de tekst geven wij als agrarisch coaches die de gesprekken hebben gevoerd 'ons' beeld weer. Om dit te objectiveren zijn aparte pagina's opgenomen met een ruime selectie van de opmerkingen uit de gesprekken. Overigens waren het gesprekken en geen gestandaardiseerde interviews. De opmerkingen/toelichtingen zijn door de coaches verwoord in hun rapportages van de gesprekken.

Over de gesprekken

Bij conclusies beschrijven we een algemener beeld waarbij vooral naar voren komt wat het effect is van de onzekere tijd en hoe de verschillende overheidslagen ervaren worden. Gezien de opdracht staan we daarbij uitgebreid stil bij de rol van de gemeente.

Voor de gesprekken¹ werd ongeveer anderhalf uur gepland, niet zelden liep dat uit tot twee uur met elkaar aan tafel. In feite bestonden de gesprekken uit twee delen. Een meer persoonlijk en ook duidelijk vertrouwelijk gedeelte en een deel dat meer inventariserend was zowel wat betreft het bedrijf, de eigen toekomstvisie en de overheid. Het tweede deel komt uitgebreid aan de orde in dit verslag. Zowel bij de resultaten (tellingen), de bijlagen en de conclusies en aanbevelingen. In veel gevallen was juist het andere deel voor de families erg belangrijk. Er waren intensieve gesprekken over de onderwerpen die hen echt raken. Familieverhoudingen, vragen rondom overname, wel of niet stoppen, gezondheid en meer. Uiteraard had dit niet bij ieder bezoek dezelfde intensiteit. Soms was er te weinig aan de hand, soms was de tijd te kort om het vertrouwen voldoende te winnen. Maar vaak was er wel snel vertrouwen en ontstonden deze gesprekken. De waardering van deelnemers op dit punt is hoog. En feitelijk is dit meer het werk van agrarisch coaches dan de andere, meer inventariserende rol.

Gemis aan vervolgtraject

In dit project was er geen –financiële– ruimte om na het keukentafelgesprek vervolgtrajecten aan te bieden. Dat was een keuze en daarover geen oordeel. Het is al heel mooi dat dit aangeboden is, en dat wordt ook gewaardeerd. Als coaches konden wij wel merken dat het ontbreken van een vervolgtraject de gesprekken beïnvloedde. Er konden situaties zijn waar een vervolg zeer voor de hand zou liggen. Zowel om praktische, bedrijfsmatige als emotionele redenen. Dat leidde er soms toe dat zaken wel naar boven kwamen maar niet uitgediept konden worden.

De ervaring in projecten waar wel vervolgtrajecten aangeboden kunnen worden is dat dat vaak leidt tot concrete resultaten bij de betrokken families.

¹ In dit verslag worden: keukentafelgesprekken, gesprekken en KTG's door elkaar gebruikt met dezelfde betekenis.

Hoe kwamen afspraken tot stand?

Naast algemene publiciteit was de manier om boeren te bereiken de combinatie van een persoonlijk geadresseerde brief en het nabellen door de coaches. Het bleek een probleem dat de adreslijst van de gemeente sterk verouderd was. Bovendien waren er alleen vaste telefoonnummers die vaak niet of nauwelijks nog gebruikt worden, mobiele nummers waren niet beschikbaar. Mensen konden op basis van de brief zelf contact opnemen voor een afspraak. Dat is slechts zeer beperkt gedaan. In de brief werd ook benoemd dat er nagebeld zou worden. Meerdere mensen bleken daardoor te wachten op een telefoontje, niet wetend dat wij niet hun goede nummer hadden.

Met een deel van de mensen die wel bereikt werden konden afspraken gemaakt worden. Ook bleek regelmatig dat ze geen boer meer waren, was de brief gericht aan een overleden vader of echtgenoot, of waren mensen verhuisd. In een aantal gebieden zijn mensen die niet telefonisch bereikt konden worden ook fysiek benaderd door langsfietsen en aanbellen. Behoorlijk intensief, maar met resultaat. Daar zijn nog diverse afspraken uit voortgekomen. Toch zijn er al met al veel mensen niet bereikt.

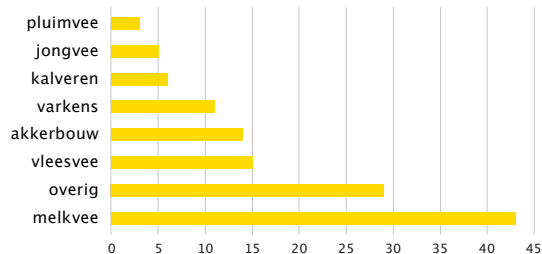
Deelname

Aantallen gesprekken			
	adressen	ktg	
nijbroek/terwolde	92	40	43%
twello/steenenkamer	32	8	25%
teuge	20	10	49%
klarenbeek/kl amsterdam	32	16	50%
wilp	73	36	50%
voorst	31	16	52%
totaal	280	126	45%
Correctie aantal adressen			
Zoals boven beschreven was de adreslijst niet accuraat. Er zijn 397 brieven verzonden. We hebben op twee manieren onderzocht hoeveel 'echt' agrarische adressen een realistisch aantal is. De ene is de lijst vergunningen van de gemeente de andere is een inschatting op basis van het nabellen. Op basis daarvan is het aantal adressen bepaald op 280.			

Nabellen			
Hier een overzicht van de resultaten uit het nabellen. Deze gegevens zijn gebruikt bij de correctie.			
redenen geen ktg, uit telefoongesprek		niet bereikt of kort gesprek	
eigenlijk al gestopt	29	niet bereikt, gg, afgesloten etc	96
gaat goed, geen nut	8	geen boer, echtgenoot overleden,	
geen behoefte aan	36	in bejaardentehuis, geen interesse, wil niet,	
geen vertrouwen in	9	wantrouwend, geagiteerd	
plannen al duidelijk	9		54
overig	30		
	121		150

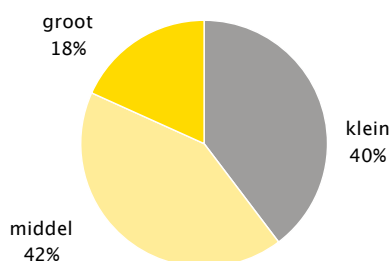
2. Feitelijke informatie vanuit de KTG's

Soorten bedrijven

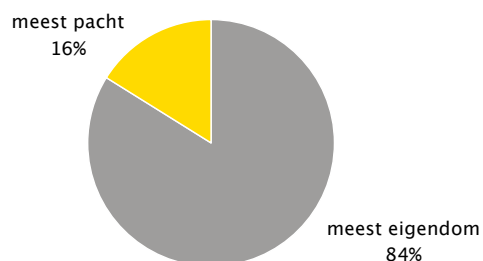

Onder overig zien we vooral: schapen, paarden/ maneges, kwekers (glastuinbouw, potplanten), fruittelers, herten en caravans.

Omvang bedrijven

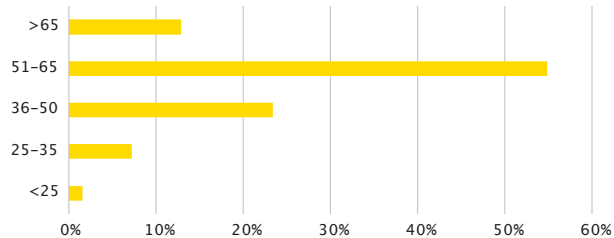

Grondbezit

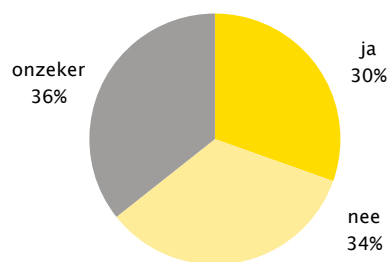

Opvallend is de hoge leeftijd van de ondernemers. De combinatie met het vaak ontbreken van een opvolger en/of het nog onzeker zijn van een opvolger maakt het tot een serieus vraagstuk.

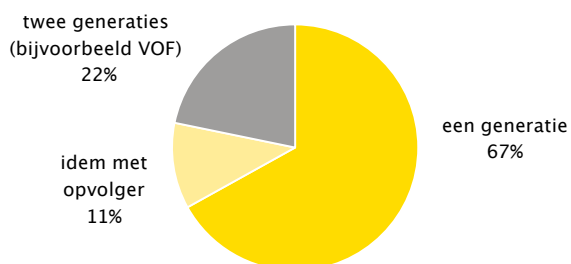
Leeftijd ondernemers

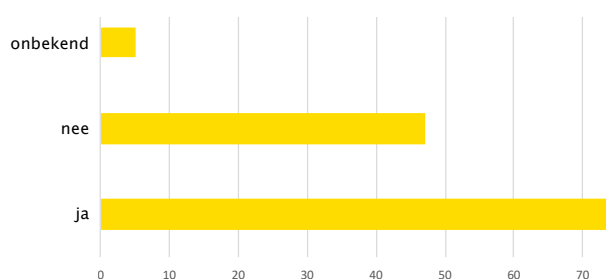
Is er wel of geen opvolger?

Bedrijf gerund door:

Is er een inkomen van buiten het bedrijf?

Opvallende punten zijn:

- De relatief hoge leeftijd van de ondernemers
- Het ontbreken van opvolgers en/of de onzekerheid over de opvolging
- De grote hoeveelheid inkomens van buiten het bedrijf
- Het aantal mensen dat bedrijfsmatige en/of sociale vraagstukken benoemd

Bij ondernemers die willen doorgaan met een aangepast concept zijn allerlei opties genoemd die ze overwegen.

Denkrichtingen bij aangepast concept:

natuurinclusief	31
biologisch	11
agrarisch natuurbeheer	36
korte keten	31
energieproductie	25
andere agr hoofdactiviteit	5
niet agr nevenactiviteit	22

Andere agrarische activiteit:

veehandel
zorg, BSO, dagopvang ouderen
boerderijwinkel voor aardappelen en uien
zoekend naar biologisch/natuurinclusief,
combi met recreatie etc.
verandering naar akkerbouw, melkvee weg
boerderijwinkel
alternatief voor melken
handel in landbouwmachines
terug naar veehouderij
omwisselen van sectoren, van melkvee naar??

Niet agrarisch:

grafmonumenten	zorg
camping en camperplaatsen en zaaltje	arbeidsinkomen vrouw
verkoop kaas	recreatie, wil veldschuurtjes als recreatiewoning
vastgoed, klussen	recreatie
zonne-energie	woonmogelijkheden/tiny houses
verhuur aan tuinbouw en derden	exploitatie woningen elders
recreatieve voorzieningen, aan huis verkoop producten	verblijfsrecreatie
therapeute	huifkarverhuur door vader
mogelijk omzetten tot verhuur gebouwen	uitbreiden recreatietak en extra woning
ander gebruik stallen bijv opslag	meer doen aan voorlichting burgers/ kinderen
administratieve dienstverlening	vleesboerderij winkel
hobby boer (kalveren, schapen, fruitbomen)	als zzp-er iets gaan doen wat je ook leuk vindt
mooi om je beeld te verbreden, van het erf af, sociaal	verwerken regionale producten

3. Bedrijfsmatige en sociale vraagstukken

In onze registratie kunnen op verschillende plekken deze punten benoemd worden en van een toelichting voorzien. Opvallend is dat bij verschillende 'kopjes' vergelijkbare zaken benoemd worden. Dat is logischer dan het lijkt. Bij agrarische families lopen de rollen door elkaar. Zakelijke problemen zijn ook persoonlijk en kunnen ook leiden tot psychische of fysieke klachten. Onzekerheid en gemis aan grip op de situatie werkt diep door. En kan zich uiten in onverschilligheid, woede, depressie en fysieke kwalen. De uitspraken van boeren hierover geven een scherp beeld van wat er bij hen leeft en wat het hen doet.

Opmerkingen over bedrijfsmatige vraagstukken

Landbouwbeleid toekomst

Hoe met vergunningen bij groei

Onzekerheid en toenemende verplichtingen/eisen

Bedrijf meer rendabel maken

Woningbouw bij de burens

Stikstofbeleid en hoe er tegen boeren aangekeken wordt

Wel zorgen over beleid overheid

Verpachter is lastig te peilen en stikstofbeleid

Onzekerheid over beleid

Wat te doen met lege gebouwen. Rood voor rood?

Gevolgen stikstof, toekomst uiterwaarden

Gezondheid en geen opvolger

Aanpassingen voelen op sommige punten als gedwongen

Financieel geen toekomst meer

Onzekerheid beleid

Vergunning functieverandering

Qua grond ingesloten

Onzekerheid rondom wet en regelgeving

Het erf vraagt nog andere inrichting

Alles voor boeren negatief, nu stoppen

Hoge financiering, nog vervanging van gebouwen nodig

Stoppen, geen pensioen en verkopen lukt niet

Energiekosten en speciaal de energieheffing fiscaal in 2024

Gemeente werkt niet mee aan plan afbouw en rood voor rood

Eigenaars op leeftijd. Willen stoppen, maar koper niet te vinden. Geen pensioen

Is er toekomst op deze schaal?

Er worden te weinig mogelijkheden geboden

Er moeten teveel gedwongen keuzes gemaakt worden. Volgens deze boer wordt de hele sector opgedoekt op een paar grote bedrijven na

Geen opvolger, wat nu?

Onzekerheid en vergunningen voor bouw woning zoon

Intrekken NB-vergunning ivm leegstaande stal

Natura 2000 op 800m hemelsbreed hoe maak ik van een bedreiging een kans

Legalisering niet-agrarische activiteiten

Weten niet wat er qua beleid boven hun hoofd hangt

Door gemeentelijk monument en starre regels geen ontwikkeling mogelijk

Schaal en vergunningen

Onzekerheid beleid en maatregelen overheid

Beleid onzeker, steeds meer natuur dichtbij, aanvraag renovatie stal blijft maar liggen

Opmerkingen over persoonlijke / sociale vraagstukken

Fysieke gesteldheid ondernemer

Eigen gezondheid

Hoe beëindigen, ook in combi met pacht?

Opvolger kan haast niet wachten en wil duidelijkheid

Hoe lang kunnen we dit nog qua gezondheid?

Gezondheid vader maakt hem minder inzetbaar, perspectief niet goed

Hoe bedrijfsopvolging inzetten?

Slecht slapen van overheidskeuzes

Communicatie vader en zoons

Ernstige persoonlijke problemen in het gezin

Onderling relaties goed, maar praten te weinig echt

Hoe lang moet ondernemer ten koste van zichzelf zo hard werken en blijven?

Groeien, welk doel?

Emotioneel afstand nemen van boer zijn

Stress over onduidelijkheid

De onzekerheid is beangstigend

Gezondheid, schouder problemen

Onzekerheid over invullen dagen bij eventueel stoppen

Eigen gezondheid

Opvolging financieel mogelijk maken

Gezondheid

Goed beëindigen bedrijf

Hoe beëindigen?

Hoe regel ik het goed in de toekomst?

Gezondheid ondernemer moet daardoor stoppen met melken

Wens om kinderen woonplek te bieden

Kinderen (volwassen) met ziekte en beperking

Onduidelijkheid zoon

Het plezier verdwijnt in het boeren

Druk van buiten om te groeien terwijl ze dat niet willen

Veel plannen, maar moeilijk te realiseren

Onzekerheid landbouw regelgeving en inkomen

Zorgen over toekomst

4. De stand van zaken bij de boeren

Natuurlijk verschillen bedrijven en bedrijfstypes en zijn algemene uitspraken riskant. Individuele bedrijven verschillen. Hier het beeld zoals wij dat uit de gesprekken hebben meegenomen.

De onzekerheid over de toekomst is groot. Dat is veelgenoemd en kwam in nagenoeg alle gesprekken terug. Deze onzekerheid heeft bedrijfsmatige gevolgen. Keuzes over investeringen worden uitgesteld. Een eigen strategie voor de toekomst van het bedrijf is niet goed te maken wat tot afwachten leidt. Overname stuit ook vaak op de vraag of er nog toekomst is voor de jongere generatie. Financiën wordt ook genoemd, vaak in combinatie met het niet weten of de huidige schaal nog rendabel zal zijn en ook nog niet kunnen beoordelen wat dan wel mogelijk is. Men leest en hoort veel over neventakken als mogelijke oplossing. Regelmatig valt dat verkeerd. *'Dat past niet bij ons, daar is geen boterham mee te verdienen en wat als iedereen dat doet?'* Deze onzekerheid komt ook terug als het gesprek over persoonlijke en/of sociale vraagstukken gaat. Eigenlijk komt de eerst bedrijfsmatig benoemde onzekerheid vaak terug in fysieke en psychische klachten. Slecht slapen, stress, geen plezier meer in het werk, geen doel of perspectief meer zien.

Ook komt veel woede voor. Boeren zijn kwaad op de overheid die in hun ogen hen de toekomst afneemt. Ze hebben het gevoel dat hun werk, hun levenswijze, hun oplossingen niet serieus genomen worden. Nog dieper is het gevoel dat 'ze' ons kwijt willen. Overheid en burgers. Ook dit kwam in veel gesprekken voor. Ze voelen zich niet gehoord.

Relatief veel boeren die we wel bereikt hebben wilden geen gesprek. Aan de telefoon werden deze redenen benoemd en was de boosheid en het wantrouwen voelbaar. Het wantrouwen naar de overheid is bij velen groot.

Omdat er in de gemeente een aantal grote verpachters –landgoederen– zijn is speciale aandacht voor de problematiek van pachters van belang. De verpachter en de pachter zullen beide keuzes moeten maken richting de toekomst. De vraag is hoe er met mogelijk tegengestelde belangen omgegaan wordt en hoe de positie van de pachter daarin is?

Bij boeren die biologisch werken, natuurinclusief werken en/of veel aan natuurbeheer doen is het beeld qua onzekerheid en frustratie ook aanwezig. Het feit dat hun werkwijze al lijkt te kloppen met de ingeslagen beleidsrichting wil niet zeggen dat ze niet al langer last hebben van maatregelen die hun niet passen, dat ze ook onzeker zijn over wat er straks aan keuzes gemaakt worden. Dit speelt ook bij boeren met een zorg- of recreatietak. Ook zij hebben wantrouwen en zijn onzeker over de toekomst.

De onzekerheid bij veel families heeft vaak een verlamme werking. Besluiten worden uitgesteld, zoals rond opvolging, beëindiging, investeren of een nieuwe tak ontwikkelen.

Daar waar boeren positief zijn over de bedrijfsmatige toekomst gaan ze vaak uit van hun huidige werkwijze, hun schaal en hun financiële positie. Dat wil niet zeggen dat zij zich zeker voelen dat hun bedrijfsvoering ook straks helemaal klopt en rendabel zal zijn.

5. Hoe ervaren de deelnemers de rol van de overheid?

In de gesprekken is de rol van de overheid duidelijk aan de orde gekomen. Uiteraard in het ene gesprek uitgebreider en in het andere minder. Een groot aantal vindt dat gemeente, provincie en rijk zaken 'beter' kan doen. In aantallen, van de 126: gemeente 86, provincie 63, rijk 87. De rol van de overheid is ook een van de belangrijkste redenen om geen KTG te willen voeren. Bij de mensen die geen KTG wilden heerst wantrouwen en scepsis richting overheid. Hadden zij meegedaan dan zouden en ongetwijfeld veel 'verbeterpunten' voor de overheid zijn benoemd.

Landelijk en provincie

Zoals in voorgaand stuk te lezen is zorgt de overheid landelijk en provincie voor veel onrust, onzekerheid en woede. In elk geval wordt dat zo door veel boeren beleefd, ook door boeren die eigenlijk al in de richting van het beleid werken.

Opvallend is dat slechts weinigen een onderscheid zien of maken tussen Den Haag en de Provincie. Een samenhangende visie met logisch beleid waarin behalve maatregelen en richting ook rekening wordt gehouden met een verdienmodel ontbreekt. De indruk is dat de overheid daar kansen laat liggen.

In alle stormen rond de sector en de maatregelen en veranderingen die er aankomen speelt het ontbreken van een heldere visie op een toekomstige werkwijze met een passend verdienmodel een grote rol.

Het huidige verdienmodel loopt in de ogen van vrijwel alle boeren straks spaak bij punten als inkrimpen, extensiveren, meer natuurinclusief werken.

Als de overheid zich meer zou richten op nieuwe passende verdienmodellen zou dat de weerstand tegen verandering sterk kunnen verminderen, boeren perspectief geven en hun bereidheid om een nieuwe weg in te slaan vergroten.

Opmerkingen over rijk

Stikstof hebben ze totaal geen kennis van

Perspectief met verdienmodel

Zekerheid bieden

Betere verbinding maken met de praktijk

Toekomstperspectief schetsen

Meer duidelijkheid verschaffen, investeringsruimte bieden

Regelgeving uit Den Haag maakt alles kapot. De handel, stikstof voor boeren etc.

Paarden worden vergeten in de regelgeving en voorlichting

Perspectief en samenhangende visie

Beleid is zo slecht. Er gebeurt helemaal niets

Boeren niet kapot maken met hun stikstof regelgeving en houding

Helder zijn in stikstof beleid

Verdienmodel met toekomstperspectief

Stikstofproblematiek oplossen en niet vooruit schuiven

Toekomst minder onzeker maken

Regelgeving breder zien, bijv. regionaal zoveel 100 km en daar dezelfde regels Voor vele jaren

Stikstofbeleid, pasmelders, toekomst genereren

Meer praktische kennis in huis halen

Snappen boeren niet, moeten eerst maar eens stage lopen

Helder beleid en zekerheid

Meer duidelijkheid verschaffen en onzekerheden t.b.v. transitie wegnemen

Realistisch beleid met toekomstperspectief

Prioriteit hangen aan de agrarische sector en niet alleen aan andere thema's

Duidelijkheid verschaffen zodat er weer meer ondernomen wordt in de sector

Meer en betere aansluiting zoeken bij de praktijk

Agrarische sector waarderen en meedenken

Zorgen voor duidelijkheid

Hele beleid veel beter uitvoeren, keuzes maken

Als ondernemer weet je niet waar je aan toe bent, politiek zo wispelturig, daar kun je geen ondernemersplan op maken

Slechte politiek om MKB een energiebelasting op te leggen in 2024

Meer regelduidelijkheid

Veel pijn bij afwikkeling MKZ en Q koorts

latente ruimte laten behouden

Meer kennis en kunde betrekken bij essentiële beslissingen

Juristen op LNV vervangen door landbouwspecialisten, kom maar stage lopen van 's morgens vroeg tot 's avonds om te leren hoe het gaat bij ons

Praktischer en niet vanuit wantrouwen

Opmerkingen over provincie

Goede stappen nemen, Gelderland lijkt voortvarend bezig, maar het is te vroeg om conclusies te trekken

Laten voeden door de gemeente

Goed laten voeden door de gemeente, mits de gemeente een sterke verbinding heeft met de agrarisch ondernemers

Stimuleren

Meer natuurinclusief stimuleren

Duidelijk beleid

Regels met toekomstperspectief

Zekerheid en duidelijkheid

Helderder beleid

Duidelijker beleid

Uiterwaarden niet uit landbouw halen

Meer de verbinding aangaan met de agrarische sector

Keuzes maken en regelen

Meer kansen voor boeren scheppen

Ruimte houden voor de sector

Beter beleid voor boeren

Helderder beleid

Realistisch beleid met toekomstperspectief

Perspectief en bestaanszekerheid

De juiste mensen met praktische kennis bij beleidsvorming

Probleem van het Rijk niet op zich nemen, maar terugleggen

Stabiele regelingen met toekomstperspectief

Beter beleid

Belachelijk stikstofbeleid

Beter beleid

Ontwikkelingsrichtingen concreter maken

Realistischer beleid en verdienmodel

Meer kennis en kunde in huis halen

Meer ophalen vanuit het veld en daarmee meer weerstand bieden richting het rijk

Heldere plannen voor Natura 2000

Perspectief bieden voor bedrijven die opgekocht worden, verbindingen leggen met bedrijven die geen opvolger hebben, oog hebben voor wat de sector al gedaan heeft

Zo min mogelijk met die mensen te maken hebben, ze snappen het toch niet

Verdienmodel vergroening

Subsidie op natuur/biodiversiteit langdurig toepassen, dan is bedrijfsvoering daarop te maken

De rol van de gemeente

Het zal duidelijk zijn gegeven het voorgaande punt dat de grote vragen en zorgen van boeren niet liggen bij het wel of niet goed zijn van gemeentelijk beleid en de uitvoering daarvan.

In die zin is de rol van de gemeente vrij onbelangrijk.

Overigens wordt in veel gevallen alle overheid als één pot nat gezien!

En toch is de rol van de gemeente wel degelijk belangrijk. Een belangrijk punt in de opzet van dit project is dat de gemeente –ook als opdrachtgever– expliciet gevraagd heeft naar feedback op haar rol. Uit de brief aan boeren: "*En wat kan de gemeente voor uw bedrijf of uw sector betekenen?*" en "*Deze input helpt de gemeente bijvoorbeeld bij het maken van keuzes in het beleid.*"

Opvallend is dat veel deelnemers precies hierom hebben ingestemd met een gesprek. Zij wilden juist hun ervaringen met de gemeente delen in de hoop dat beleid en houding van de gemeente zou veranderen. In die zin is er –vooral op de punten waar de gemeente zelf invloed heeft of een rol speelt– zeker behoefte aan contact en behoefte aan verandering.

De gemeente is de bestuurslaag die –letterlijk– het dichtste bij de mensen staat. Men voelt zich niet gezien door de overheid, sterker ze denken, of dat nou klopt of niet, dat de overheid hen weg wil hebben.

In een sfeer waar bij boeren het wantrouwen naar de overheid zeer groot is kan het dus juist van belang zijn om als gemeente op de punten waar zij zelf invloed heeft wel het vertrouwen te winnen en contact te maken.

In die zin is de rol van de gemeente uiterst belangrijk!

De rol van de gemeente meer inhoudelijk

Er is ruime waardering voor de gemeente dat ze dit project heeft opgezet en daarmee in gesprek wilde komen met de sector.

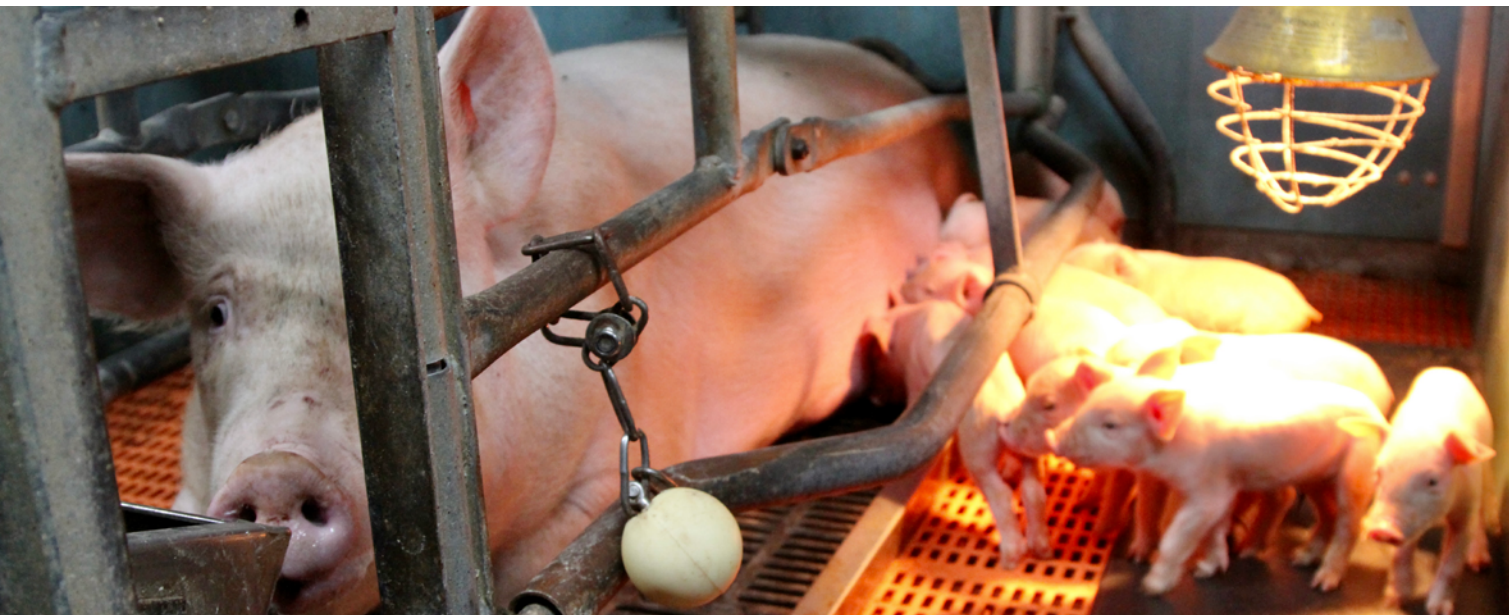
Verder zijn er veel opmerkingen gemaakt en ervaringen gedeeld die minder positief zijn en in hoge mate het gemeentelijke ruimtelijk beleid betreffen. Dat wordt vaak als star ervaren. Weinig oog voor het belang, of zelfs het idee, van de aanvragers zelf. Evenmin als het belang van de gemeenschap. Ze ervaren eerder weigeren dan meedenken. Ook de compensatieregeling –aanleggen natuur– wordt weinig gewaardeerd. Het kan zijn dat dat vooral is omdat ze dat ervaren als iets wat ze wordt opgelegd en niet als de uitkomst van met elkaar meedenken over een plan. ‘De Rood voor Groen’ regeling, als mogelijke opvolger van ‘Rood voor Rood’, bleek onbekend. Ook is de aanpak rond het maken van een lijst met cultuurhistorisch belangrijke bouwwerken velen in het verkeerde keelgat geschoten.

Deze punten zijn vooral benoemd door mensen die relatief recent, zeg tot 4 à 5 jaar geleden concreet te maken hebben gehad met een eigen aanvraag voor ‘iets’ op het erf. Mensen voor wie dat niet het geval is geweest of veel langer geleden hebben een neutralere beleving.

Opvallend is dat –een deel van– de boeren bij de houding en het beleid van de gemeente twijfels krijgt of de gemeente nog wel een plek voor boeren ziet in de toekomst. “Ze willen ons gewoon weghebben!”. Dit werd soms anders geformuleerd: “de gemeente heeft eigenlijk geen visie op de toekomst van het gebied, niet op landbouw, niet op zonneparken en niet op de leefbaarheid.”

Heel praktisch, maar wel ergerniswekkend, is dat vaak de communicatie van de gemeente slecht werd gevonden: “Ze bellen of mailen niet eens terug!” of “na een gesprek hoorde ik nooit meer wat terwijl ze er op terug zouden komen.”

Opvallend is dat men vaker benoemd dat ze graag de afstand gemeente–boer kleiner willen. Eerder overleggen over een aanvraag dan alleen formeel behandelen. Bezoeken en met elkaar praten in plaats van telefoon of mail. De wens is om beter en eerder betrokken te worden bij beleid. Op de vraag of men daar zelf ook tijd en energie in zou willen steken werd regelmatig benoemd dat men dat in het verleden wel had gedaan, bijvoorbeeld door deel te nemen aan commissies en groepen. Deze mensen gaven aan dat ze niet het gevoel hadden dat er voldoende met hun inbreng werd gedaan en dat ze daarom er nu geen energie meer insteken. Ook werd benoemd dat het allemaal best veel tijd kost.

Opmerkingen over gemeente

Luisteren en oplossingsgericht zijn i.p.v. de boel willens en wetens traineren

De afstand tussen ambtenaren en boer voelt groter, terwijl hij dat graag kleiner wil

Verbinding sterker maken en uitspreken naar provincie/rijk wat boeren nodig hebben

Verbinding met individuele erven verbeteren t.b.v. sneeuwbaaleffect, goede voorbeelden doen volgen

Voorselecteren op de ontwikkelingen in de toekomst

Meer gevoel krijgen met de praktijk, inzet belonen

Woest over lijst karakteristieke gebouwen, mijn familie heeft ze zelf steen voor steen gebouwd, we breken nog liever alles af dan dat de gemeente er iets over te zeggen heeft!

Ons beter betrekken bij RO beleid

Veel beter betrekken van 'ons' bij beleid en keuzes, minder star

Duidelijk maken of ze wel of niet boeren in de gemeente willen en beter overleg

Vergunnen tweede woning ouders makkelijker

Nogal grof bermbeheer, kan beter

Meedenken ver te zoeken bij RO vragen, leggen dingen op die ze zelf niet doen zoals sloten schoon en snoeien, wil graag bomen planten maar niet als hij straks niet mag kappen of verplaatsen

De gemeente heeft wel mooie visies, maar in de praktijk zijn ze terughoudend en zijn er zoveel regels dat het toch niet gaat gebeuren

Flexibeler met bestemming- en bouwmogelijkheden voor specialistische bedrijven

Minder starre en stugge houding/heldere onderbouwing bij afwijzing

Meer mogelijkheden RO ook rood voor rood beter toepassen

Blijf een agrarische gemeente en hou de lijntjes kort en werkbaar

Geen landbouwgrond voor zonneparken/ ophouden met natuur aanleggen

Afstand tussen boer en gemeente verkleinen, meer kennis en kunde in buitengebied

"bedrijfscoach" voor het buitengebied, frontoffice werkt niet.

Beter communiceren en echt boeren serieus nemen

Locatiebezoeken, niet alleen oordelen vanaf bureau

Rechtstreeks communiceren en de ambtelijke bewoording vertalen in mensen woorden

Positiever meedenken over meer mogelijkheden RO

Gronden beschikbaar stellen voor (natuurinclusieve) landbouw

De ene ambtenaar laat je duur rapport maken, de volgende zegt dan pas dat er niets kan

Echt meedenken en meewerken zeker als mensen zelf constructief zijn

Meer meewerken en verdiepen in plannen en ideeën van mensen uit het gebied, luisteren en samen zoeken naar oplossingen en mogelijkheden

RO beleid. Veel kan niet, alles duurt extreem lang en veel geld voor niks, zoals dure onnodige onderzoeken

Klompenpaden en snoeihout

Kuubregeling mag vervallen, juist behoefte aan kleine extra woning

Meer kennis en kunde in huis halen

Vooroverleg op locaties en elkaar leren kennen t.b.v. vertrouwen

Verplichting bos aan te leggen bij rood voor rood belachelijk, wij willen geen bos van de buren tegenover ons bedrijf

Heel boos over lijst karakteristieke gebouwen

Bijvoorbeeld zorgen dat lokaal elektriciteitsnet aangepast wordt voor terug leveren stroom

Hun plannen werden afgewezen en niet serieus genomen, pas met een dure externe adviseur begon de gemeente te bewegen

6. Aanbevelingen

Aanbevelingen richting gemeente:

- Bekijk de gegeven feedback eens vanuit de bril van dienstverlening. Zijn er zaken die de gemeente aan zou kunnen en willen passen?
- Bekijk het RO beleid nog eens opnieuw met de mensen en de gemeenschap in het achterhoofd. Betrek ze hier bij en kijk hoe dat beleid aangepast zou kunnen worden zodanig dat het draagvlak voor beleid vergroot, en daarmee mogelijk ook de effectiviteit.
- Het signaal: 'ze willen ons weghebben' in combinatie met het gemis aan een duidelijke visie verdient het om opgepakt te worden. Een heldere visie kan helpen om het contact te herstellen en een band op te bouwen. En helpt om richting te geven aan beleid, communicatie en uitvoering. Deze visie is breder dan alleen een visie op de agrarische sector en natuur. Scholen, buslijnen, voorzieningen en woonruimte voor inwoners maken daar een belangrijk deel van uit.

- Een optie is het opzetten van een ‘Loket Buitengebied’, gerund door mensen met kennis van- en affiniteit met het buitengebied. Dit kan een plek worden waar boeren met hun vragen terecht kunnen. Afhandelen waar het kan, doorgeleiden waar nodig. Afspraken op locatie maken als dat past bij de vraag. Boeren kunnen hun vraag of verhaal kwijt op een plek waar er meegedacht wordt. Processen kunnen daarmee versneld worden. Ook als datgene wat iemand aanvraagt niet kan zal de acceptatie veel hoger zijn als er wel goed met elkaar gesproken is.
- Dit Loket zou en rol kunnen spelen in het organiseren van continuïteit voor het meer structureel aanbieden van keukentafelgesprekken en vervolgtrajecten. Zie bij ‘gemis aan vervolgtraject’. Dit project en de gesprekken zijn een momentopname. De behoefte zal in de komende jaren bepaald niet minder worden. Mensen die nu geen behoefte hadden aan een keukentafelgesprek kunnen dat over een jaar wel hebben. Anderen kunnen juist behoefte hebben aan een verdiepend vervolg.
- Het Loket kan dan ook een rol spelen in de gebiedsprocessen en de transitie die er nog gaat komen en die ieder gaat raken en waar ieder zijn keuzes en besluiten in zal gaan maken.
- *“Loket Buitengebied”* is maar een werktitel, het gaat om het idee!

Aanbevelingen richting boeren:

- Betrokken worden bij beleid en gemeentelijke keuzes daarin vraagt ook van burgers (boeren) een actieve inzet in tijd en energie. Als maar weinigen zich hiervoor inzetten kan het de gemeente niet kwalijk genomen worden dat zaken ‘over de hoofden heen’ worden bedacht en besloten. En als het gevoel ontstaat dat er weinig met de inbreng gebeurt is het juist tijd om de inzet te vergroten!

- Dat vraagt ook samenwerking en vereniging onderling. Zorg ervoor dat er meer onderling gesproken, nagedacht en gediscussieerd wordt. Vorm zichtbare, actieve en betrokken netwerken.
- Voor zowel boeren als gemeente is het belangrijk om te beseffen dat LTO naar schatting iets minder dan 60% van de boeren nog als lid heeft. De niet leden vormen dan ook een belangrijke stem die ook gehoord zou moeten worden.
- Het gemis aan een visie op het platteland kan mede verholpen worden door ook zelf met elkaar te werken aan een samenhangende visie op de toekomst. Dat is meer dan een wensenlijstje voor de eigen groep. Een samenhangende visie houdt ook rekening met andere belangen en hoe die mee te nemen.

Algemeen:

- De tijd is verwarrend en onzeker. Ook is er veel polarisatie die een open gesprek en communicatie in de weg staat. Kijkend naar de aanbevelingen voor zowel de gemeente als de boeren zien we opvallende kansen. Meer met elkaar in gesprek, oog voor elkaars belangen en posities. Investeren in de relatie. Deze aanbevelingen zouden zomaar kunnen helpen om een brug te slaan en de 'kloof' een stukje te dichten.

7. Waardering project

Vaak genoemd is dat het erg werd gewaardeerd dat de gemeente dit project heeft opgezet. De waardering van de gesprekken is overwegend behoorlijk hoog. De vertrouwelijkheid, het een keer het eigen verhaal kunnen doen, het kunnen sparren, de gedachten op een rij krijgen worden daarbij genoemd. En dat het als een prettig gesprek werd ervaren. Niet te onderschatten is dat de gesprekken ook werden beleefd als een echte stap vanuit de gemeente om contact te maken en hen serieus te nemen.

Opmerkingen over het gesprek

Fijn om alles samen op een rij te zetten

Inspirerend en open gesprek

Bleef wat zoekend geen helder idee over toekomst

Goed om te praten maar ik bepaal zelf wel wat ik doe

Goed om een keer alles door te spreken

Jonge, betrokken mensen die zich niet gehoord voelen

Goed de spiegel voor te houden

Niet gedacht zo'n mooi coachgesprek te krijgen, terwijl ik van plan was achter aan het werk te gaan!

Prettig, goed om alles een keer te bespreken

Op deze wijze bespreken ze tot nu toe nooit de dingen, pittig maar erg positief

Communicatie en rust bewaren zijn essentieel

Stilgestaan bij het beter bespreken en regelen van de overname

Heel ander gesprek dan met de andere partijen (als bank, accountant), zet je aan het denken over wat je wilt

Blij met gesprek en vervolgesprek

Fijn om uitgebreid met elkaar te praten

Deze overname zou begeleiding door een coach nodig hebben

Bleef wat wantrouwen

Eindelijk aandacht voor haar ook!

Dacht dat het niet nodig was nu 2,5 uur later nog bijna niet uitgepraat

Prettig gesprek, maar lastig om de angst te voelen

Mooi aanbod van gemeente voor gesprek

Eerst afhouden en wantrouwend, later meer open

Goed om bewust gemaakt te worden

Goed om met de neus op de feiten gedrukt te worden

Even stil staan hoe je het nu eigenlijk doet, zou vaker moeten

Verhelderend en zet je op een nieuwe manier aan het denken, meer vanuit eigen ambitie.

Tips waar we echt wat aan hebben

Mooi dat de gemeente dit mogelijk maakt, zou iedereen gebruik van moeten maken

Waardevol

Heel positief

Fijn open gesprek

Mooi dat het verder rijkt dan slechts één thema

Wilde graag ongenoegen over gemeente kwijt

Doorzetters na veel tegenslag

Fijn om een keer zo over het bedrijf te praten

Iemand die vooruit kijkt zonder oud zeer mee te nemen

Waren erg blij met het gesprek

Colofon

Opdrachtgever:	Gemeente Voorst	
Projectleider:	Monique Loeters (gemeente Voorst)	
Datum verslag:	mei 2023	
Coaches:	Neeltje Bleumink	www.eeckhof.nl
	Paulien Boverhof	www.wik-adviesgroep.nl
	Theo Gies	
	Wim Korsten	www.hetontwikkelbedrijf.nl
	Dorine Zwaan	www.dorinezwaan.nl
Communicatie:	Hanneke Stegeman	www.greenalert.nl
Tekst:	Wim Korsten	
Vormgeving:	Hanneke Stegeman en Anna S. Bogdanovic	